

te bereiken, zedelijk goedgekeurd. Eigenaardig is daarbij dat het verstand, hoe bevestigd ook in ander opzicht, een verrijnde en geraffineerde scherpsinnigheid openbaart in het uitdenken van middelen die tot het doel kunnen voeren.

Een kleinigheid, een enkele zinnelijke gewaarwording met het haar verbonden lustgevoel kan uit natuurdrijf of neiging, als een vonk in licht ontvlambare brandstof, het vuur van den hartstocht doen ontstaan. De verbeeldingskracht, die het onbeheerschte streven in zijn dienst neemt, de moeite, die zwaarigheid, die het op zijn weg naar het doel ontmoet, voeden den hartstocht, doen het onheilvul vuur al hooger opvlammen. Wat men gewoonlijk noemt het „beter ik“ in den mensch wordt dan op zij gedrongen en er ontstaat een schijnbare vrijheid en kracht, die over alle bescheiden en gevoel van zedelijkheid triomfeert. Is het doel eenmaal bereikt, de ongebredelde begeerte tot bevrediging gekomen, dan volgt straks een inzinking van kracht, een onlustgevoel van berouw, soms van vertwijfeling, gepaard aan de zelfveroordeeling.

Het eens zoo heftig begeerde wrek van 's menschen afkeer, gelijk ook zoo diep zielkundig staat geschreven van Amnon tegenover Thamar: de haat waarmee hij haar haatte, was groter dan de liefde waarmee hij haar had liefgehad. (2 Sam. 13: 15). Ook bij den hartstocht kan men onderscheiden tusschen meer zinnelijke, zooals vreesachtigheid, dronkenschap en wellust, en meer geestelijke, zooals eerzucht, heerszucht, geldzucht en wraakzucht.

Het streven opkomend uit de natuurdrijf tot het volharden in zijn bestaan, is in zichzelf goed noch slecht.

Het werd eerst slecht toen de zonde den staat en stand des menschen tegenover zijn God ontworpen en hem er toe bracht niet in de verheerlijking van zijn God, maar lo van Hem, in zijn eigen geluk het laatste deel van zijn bestaan te zoeken.

Het is Gods gemeene Gratie, die allerlei middelen schoon waardoor de doorwerking der zonde hier op aarde ook in het streven en begeeren der menschen gestuit wordt; het uitbreken van wilden hartstocht bij den „zedelijken“ mensch wordt verhindert.

Maar het is de bijzondere Genade die ons eerst weer stelt in den rechten staat voor God, en door ons te doen beseffen dat heel ons bestaan is om God, het streven en begeeren onzer ziel weer op Hem als het laatste doel richt.

De bijzondere Genade, die weer heiligt ook ons begeeren.

„U tot vasten en bidden verledigen.“

Onttrekt u malkanderen niet, tenzij dan met beider toestemming voor eenen tijd, opdat gij u tot vasten en bidden moogt verledigen; en komt wederom bijeen, opdat u de saten niet verzoeken, omdat gij u niet kunt onthouden.

1 Cor. 7: 5.

Er ligt tegenspraak in, dat in Gereformeerde kringen hier te lande nooit gevestigd wordt terwijl toch diezelfde kringen betuigen niet anders te willen leven dan naar de Schrift.

Immers dat in de Schrift het vasten gegrond ligt, staat vast; en dat niet alleen in het Oude, maar evenzo in het Nieuwe Testament. Christus zelf vastte veertig dagen en veertig nachten. De apostel Paulus vermaant, dat de kinderen Gods zich niet alleen tot bidden, maar ook tot vasten zullen verledigen. En wat zou mogelijk nog sterker spreken, Christus heeft betuigd, dat er een geslacht van boze geesten is, dat niet uitvaart dan „door vasten en bidden.“ (Matth. 17: 21).

Wel staat hiertegenover, dat in de dagen van Jezus omwandelde met zijn jongeren de vraag rees: „Waarom vasten de Pharizeën, en wij jongeren vasten niet.“ Doch al mag op dien grond ondersteld, dat de discipelen in die dagen het Joodsche vasten niet volgden, er staat tegenover dat Jezus er dit bescheid op gaf: „Wanneer de bruidegom van hen zal zijn weggenomen, dan zullen ze vasten.“

De historie leert dan ook, dat van den beginne af in Christus' kerk gevestigd werd. Te Antiochie zijn die Jezus aanhangers het eerst Christenen genoemd, en juist van de kerk te Antiochie meldt Hand. 13: 2, dat de Christenen aldaar vasten en bidden, en dat onder dat vasten en bidden de Heilige Geest openbaring gaf. Dat in de Roomsche, Grieksche en Nestorianische kerken gevestigd wordt, is bekend; maar bekend ook, dat in de dagen der Reformatie de bededagen ook onder ons met vasten gepaard gingen.

Is het dan met de betekenissen, door de Schrift en de historie aan het vasten toegekend, niet in strijd, dat onder ons het vasten zoo goed als ganschelijk in onbruik is gekomen, en dat noch zij die den Heere kennen, in het bijzonder, noch de kerken als lichaam onder ons het vasten meer in practijk brengen?

Nog altoos is het onder ons gelijk in Hosea's dagen onder Israël in zwang, te zeggen: „Mijn God, wij Israël kennen u“ (Hos. VIII: 2); maar hapert hier niet iets, als de Schrift ons toont dat de kennis Gods zoo machtig door het gebed, en het gebed door het vasten bevordert wordt, indien wij, die zeggen Gods te kennen, nochtans het vasten verwaarloosen?

Het antwoord op die vraag ligt in Jesaja 58: 6 v. v.

Er werd in Jesaja's dagen in Juda veel gevestigd, en toch bevestigde Jehova tot door zijn gezant, dat Hij zulk vasten niet aanzag, en dan volgt er „Is het zulk een vasten dat Ik verkiezen zou, dat de mensch zijn ziel een dag kwelt, zijn hoofd kromt als een bieze en een zak en asche onder zich spreidt?“ — waarop dan verder volgt: „Is dit niet het vasten, dat Ik verkiez, dat gij loomaakt de knopen der ongerechtigheid, dat gij den hongere u brood mededeelt, als gij een naakte zie dat gij hem dekt, en dat gij voor u vleesch u niet verbergt? Dan zal uw licht voortbreken als de dageraad en uw gemenzschap zal snellijk u spruiten.“

Dit aangrijpend protest tegen het doode formalisme ook in het vasten heeft onder ons, en zeer terecht, weerzin tegen het vormelijke vasten opgewekt. Vasten als voor den vorm, vasten als bloot uitwendige oefening, vasten als vertoon voor de wereld, heiligt niet, maar kan zelfs onheilighen. Vandaar Jezus' vermaan in de bergrede: „Gijlieden, als gij vast, toont geen droefgezicht gelijk de geveinsden, maar zal u uw hooft en wascht uw aangezicht, opdat het door de menschen niet gezien wordt als gij vast, maar door uwen Vader die in het verborgen is;“ Edoch, een vermaan waaraan toch even beslist werd toegegeven: „En uw Vader, die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden.“

Een scherp als Jezus zich tegen het vormelijke, uitwendige vasten keert, even beslist becht Jezus aan het godvruchtig vasten zijn zegel, en zegt dat het uit genade loon bij God heft.

Vrij gaan we derhalve dan eerst uit, als we eenzijdig het doode formalisme in het vasten bestrijden, maar ook anderzijds het echte vasten, het van God gewilde vasten, in practijk brengen.

En als ge nu in uw eigen verleden terugkeert, en in onse kerken om u heen zit, kunt gij dan wel tot een andere slotom komen, dan deze, dat we het doode, vormelijke vasten met angstvallige zorg hebben uitgebannen, maar dat het echte, het godsdienstige, het van God gewilde vasten schier geheel uitstierf?

Dit nu loopt op geestelijke schade uit.

We begeeren eeuwig leven. Welnu, „dit is het eeuwige leven dat ze u kennen, den eenigen waarachtigen God.“ Dat kennen van den eenigen waarachtigen God wordt door niets zozeer als door het gebed gevormd. En het gebed komt vooral door vasten tot meerdere innigheid en verdieping. Is er dan ontkenen aan de ons veroordeelende conclusie, dat we, door aan alle vasten ons te onttrekken, ons gebed aan innigheid doen verliezen, en alzo schade lijden aan die steeds meer rijpende kennis Gods, die het eeuwige leven is?

Geldt dit van u als persoon en in uw gezin, moet het dan niet evenzo van de kerken gelden? En als men telkens ontwaart, dat er ook in onse kerken een geslacht van boze geesten rondwaart, dat niet anders dan door vasten en bidden kan worden uitgedreven, gaat men dan te ver door te zeggen, dat het in onbruik komen van alle vasten mede één der oorzaken is, dat zulke geesten het kerkelijk leven blijven verontreinigen?

Of het dan zaak is, het vasten weer als regel op een bepaalden dag der week in te voeren? Of, zichzelf zou er niets tegen zijn; maar het staat te vreezen dat dit binnenkort, of men wilde of niet, toch weer in formalisme verloop zou.

Het vasten heeft, geestelijk genomen, zooals uit Jesaja 58 en 1 Cor. 5: 7 blijkt, een veel breeder basis dan het een tijdlang zich onthouden van spijs. Het bedoelt aan het lichaam zijn heerschappij over de ziel te ontnemen, en aan de ziel haar heerschappij over het lichaam te hergeven.

Ge weet zelf, hoe al wat het lichaam sterkt en streelt, de neiging heeft om de heiderheid en de veerkracht van het sieleleven terug te dringen. De kant van ons leven die naar de wereld gekeerd is, werkt maar zelden in harmonie met de zijde van ons leven die naar God is gekeerd.

In de eenzaamheid gevoelt ge u meestal nader aan uw God, dan in gezelschap met de maatschappij om u heen. In de feestzaal zijt ge verder van uw God dan in uw slaapvertrek. Te midden van uw beslommeringen om uw kas te stijven, geniet ge minder van Gods nabijheid, dan in oogenblikken dat ge uw geld aan de armen uitreikt. Ge zijt dicht bij uw God als ge den hongere voedt, dan dat ge met uw familie of met feestgenooten u te goed doet aan keur van drank en spijsen. Kortom, ieders ervaring bevestigt het telkens weer, dat de gedachte aan uw God u nader komt, hoe minder ge u aan de wereld te goed doet, en dat omgekeerd de herdenking van uw God u des te gemeenzamer is, hoe meer ge van de wereld en haar drukte en haar genieting op een afstand raakt.

Trek daaruit nu niet gevolg, dat ge u dus, om God te kennen, uit de wereld ganschelijk hebt terug te trekken.

Zoo dachten de zuilenheiligen, de bekluisden en de contemplatieve kloosterlingen. En dit nu is daarom verkeerd, omdat het „vasten en bidden“ wel één der middelen is, om God te vinden, maar naast dit één middel tal van andere middelen staan, die juist alleen te midden van het drukke leven zich aan ons voordoen.

Van die andere middelen handelden vorige mediatien. We komen daarop niet terug. Maar regel moet voor ons blijven, dat we niet één enkel middel ongebruikt laten, om onze kennis van den eenigen waarachtigen God te verrijnen en te verdiepen, en dat we dus zoowel te midden der wereld onzen God hebben te dienen en hebben te genieten wat onze God ons in gezin en omgeving te genieten geeft, als dat we onzerzijds het „vasten en bidden“ in practijk brengen.

En dan valt het niet tegen te spreken, dat het ons een machtige hulpe is, zoo we af en toe, opzettelijk, onze ziel tijdelijk van de overheersende macht van lichaam en wereld losbreken, en daardoor meer ontvankelijk maken voor de invloeden van boven. De een zal daarbij meer behoefte gevoelen aan een vasten en zich vereenzamen op gezette tijden, de ander zal er alleen toe komen in oogenblikken van benauwdheid en klimmende ernst. Hierin zijn ieder voor zijn eigen conscientie verzeerd. Dat kan afhangen van temperament en afhangen van levensomstandigheden. Niemand oordeelt hierin zijn broeder.

Maar de zaak zelf heeft er recht op, dat ze in onze levensgewoonte worde ingevoerd. Het moet u te doen zijn om het eeuwige leven. Dat eeuwige leven kunt ge alleen genieten in steeds inniger kennis van uw God. Die inniger kennis van uw God vindt ge niet het minst in uw verborgen gebedsleven. En dat verborgen gebedsleven heeft er behoefte aan, dat de macht van de ziel tegenover de zoo hinderlijke overmacht van het lichaam en van uw omgeving, door goed opgevat vasten gesterkt worde.

Dat nu soberheid van spijs en drank hiertoe meêwerkt, blijkt uit den hinder voor uw gebed, dien ge zelf wel uit de feestzaal en van de feesttafel huiswaarts meebrengt. Doch dat is slechts het begin van het echte vasten. Volstrekt niet alleen te rijke spijs en drank, maar evenzo sieraad en kleedij, allerlei genieting en bevrediging van uw zinnen, en zeer sterk zelfs uw geldelijke bemoeienissen hebben, geweld of niet geweld, de schadelijke uitwerking, dat ze de nevelen tusschen uw God en uw hart dichtert en dikker doen worden.

Vasten, dat het gebed heiligen en verrijnen

zal, is daarom volstrekt niet enkel het lichaam op rantsoen van spijs en drank stellen, maar even beslist zich door mildheid aan de heerschappij van zijn geld onttrekken, door een vloed en soberheid aan de overmacht van het zelfbelangen, en stellig ook door afzondering zich vrijmaken van de heerschappij van uw omgeving.

Dat is het wat de Heere door Jesaja bevestigde, toen Hij het vasten uitbreidde tot het losbinden van de knopen der ongerechtigheid en het voeden van den hongere.

De ziel moet zich af en toe geheel vrij maken, alle banden alwerpen, geheel zichzelf worden. Dan verhoogt de poorten hun boog, dan ontluit zich de deur der ewigheid, dan nadert God ons en onze ziel nadert God, en de kennis van onzen God, die het eeuwige leven is, bloeit in het heiligdom onzes harten.

Amsterdam, 27 Nov. 1903.

Kerkelijke verkiezing.

Het najaar brengt te midden van sombere dagen en November-stormen ons weer het altoos moeilijke vraagstuk der kerkelijke verkiezing.

Met het Nieuwe jaar treedt een deel der ambtsdragers af; de ledige plaatsen moeten vervuld worden; de kerkelijke stembus gaat open. En al is het nu niet zoo fel als op politiek gebied, in menige gemeente is de kerkelijke verkiezing toch een worstelperk, waarbij de hartstochten maar al te licht bewogen worden en de kerkelijke vrede wordt verstoord.

Zoo was het ook in een onzer grootere kerken. Een broeder, die niet goed den weg wist, wendde zich tot Prof. Rutgers om raad en kreeg een „kerkelijk advies“, dat in Rotterdam's Kerkode werd afgedrukt. De vraag was, of de afstredende onderlingen en diakenen niet herkozen mochten worden. Het antwoord daarop luidde:

Amsterdam, 14 Nov. 1903.

Waarde Broeder!

Artikel 27 K. O. bedoelt zonder twijfel, als regel te stellen, dat Ouderl. en Diakenen twee jaren dienen, en dan eerst na verloop van een jaar weer herkiezbaar zijn.

Dit was van het begin der Reformatie af in onze Kerken alzo bepaald, omdat (gelijk onderscheidene Synodes der 16e eeuw daarbij als motief uitspreken) de lasten van die diensten zoo groot waren, dat van niemand mocht verwacht worden, een aantal jaren achtereen daarin werkzaam te zijn (immers, bedanken voor een benoeming mocht niet), en ook wel (gelijk soms ook werd uitgesproken) opdat door wisseling des te beter een regeering van weinigen zou worden voorkomen.

In de 16e, 17e en 18e eeuw is dan ook, althans in de grootere gemeenten en voor zoover de Overheid ze niet tot iets anders dwong, een omvattende herkiezing van afstredende Ouderl. en Diakenen nimmer voorgekomen, of althans uiterst zeldzaam geweest.

Toch is die regel daarom nooit beschouwd als een soort van onveranderlijk „Gereformeerde beginsel“.

In de kerk, die voor alle Geref. kerken min of meer als model diende, n.l. de kerk van Genève, gelijk die onder leiding van Calvin georganiseerd was, werden jaarlijks afstredende onderlingen, die wel gediend hadden en konden blijven dienen, op advies van Calvin en de andere B. B. telkens herkozen. Niet zoo, dat herkiezing er regel was, maar het gebeurde toch vaak.

En desgelijks beschouwt ook Voetius (b.v. Pol. Eccl. III 466 en 471 v.g.) in aansluiting aan eene Geref. theoloog, het „tweejaarlijkse“ van dien dienst volstrekt niet als iets wezenlijks, maar als iets bijkomstigs, „te welk wel anders kan geregeld worden; en hij raadt zelfs aan, om, waar dit mogelijk is, het tweejarige te veranderen in drie, vier of vijf jaren.

Dit kan thans te eerder: 1. omdat er thans in groote gemeenten betrekkelijk veel meer Ouderl. en Diakenen zijn dan in vroeger eeuwen, toen er doorgaans niet meer Ouderlingen waren dan predikanten (in Amsterdam b.v. tot in de 19e eeuw, slechts 28 Ouderlingen, terwijl het zieleland der Geref. Kerk reeds in de 17e eeuw meer dan 100.000 was, en daarna nog veel meer); en 2. omdat volgens de uitspraak de Ouderlingen thans veel minder tijd besteden aan huisbezoek, enz., 't geen hun in de 16-19e eeuw zoveel tijd kostte, dat zij er bijna geen ander werk of bedrijf bij konden waarmaken.

Hier in Amsterdam is de diensttijd dan ook nu op vier jaren gesteld (terwijl dan bovendien meestal nog herkozen wordt).

En voorts staat reeds in art. 27 K. O. (en stond er van den beginne af), dat eene kerk van den gestelden regel ook wel mag afwijken, als haar profijt enz. zulks vereischt. Waarbij echter altijd zaak is, dat niet de Kerkeraad alleen (wier leden hierbij juist persoonlijk beïnvloed zijn) zulks uitmaakt, maar de gemeente mede laten beslissen, doordat op de twee dubbelgetallen (één voor Ouderl. en één voor Diaken) ook de afstredenden, die in de termen vallen, meêr voorkomen. De Gemeente kan dan uitmaken, of zij die nu thuis wil laten, of wel bij vernieuwing tot dienst roepen, ook al is hun vorige dienst pas afgelopen.

Wat u eindelijk de vraag betreft, of omvattende herkiezing thans al dan niet gewenscht is, — is er wél en tegen te zeggen. Er wél is vooral, dat men door herkiezing bijzonder geïnteresseerd B. B., die van huisbezoek enz. bijzonder werk kunnen maken en die ook begrip hebben van kerkregering, lang achteren in den dienst kan houden. En daar staat tegenover, dat men dan minder bekwaame B. B., en die minder tijd aan hun dienst geven of kunnen geven, wel lang achteren in den dienst houdt; want men kan wel zeggen, dat men die dan niet terherziening moet voordragen of niet moet herkiezen; maar de ondervinding leert, dat dit dan doorgaans zeer kwalijk wordt genomen, zelfs als een publiek affront wordt beschouwd; en daardoor komt men er dan vanzelf toe, alle afstredenden, die nog weêr Ouderling willen worden, ook eenvoudig allen te herkiezen; zoodat de wint van het blijven van zeer geschikte B. B. weêr opgevoerd wordt door de schade van het eveneens blijven van minder geschikte; terwijl men voorts de zeer geschikte na een jaar stilstellen toch weer nemen kan.

Dit alles, in de onderstelling, dat er steeds een genoegzaam aantal zeer geschikte, en die den noodigen tijd hebben, voorhanden is! Waarvan het in groote gemeenten vaak ontbreekt; althans

hier in Amsterdam. In Rotterdam heeft de Geref. burgerij misschien meer tijd beschikbaar, maar hier zou absolute niet-herkiezing heel wat „Ouderlingen“ doen optreden, die het slechts voor een deel werkelijk waren en die van kerkregering slechts weinig wisten.

Hiermede is uwe vraag kortelijk beantwoord, voor zooveel dit in een brief kan. Maar uw schrijven geeft mij aanleiding, er nog iets aan toe te voegen.

Ik zie u. l. uit uwe mededeelingen, dat in Rotterdam de Mannenvereniging „Voetius“ opgetreden is bij de benoeming van Ouderlingen en Diakenen als een soort van „kerkelijke kiesvereniging“, die door middel van vereenigingsbesluit circulaire, persoonlijk bezoek enz. de benoeming van de door haar gewenschte personen heeft trachten te bevorderen en door te zetten.

Hiermede nu is die Vereeniging, naar mijne overtuiging, op een gansch verkeerd weg geraakt, en is zij geheel in oppositie met „Gereformeerde beginselen“, en met de kerkrechtelijke leer van Voetius, naar wien zij heet. Zonder twijfel mag en moet zulk een Vereeniging (wier bestaan op zichzelf zeer goed kan werken, mits zij binnen de perken blijft) de kwestie of onmiddellijke herkiezing van Ouderlingen en Diakenen al dan niet gewenscht is, en evenzo de kwestie van den diensttijd, en dergelijke meer, op hare samenkomsten aan de orde stellen en behandelen (leest met voorlichting van een of meer der enen des Woords); — maar dan altijd geheel in het algemeen, zonder formele toepassing op concrete, aan de orde zijnde, verkiezingen; en zonder zich als Vereeniging formeel over die kwestie uit te spreken, of zelf als zodanig praktisch te gaan ingrijpen in de verkiezing zelf.

Langs dien weg opgaande, treedt zij op als een soort van independentistische congregatie, wier bestuur een soort van leiding heeft bij kerkelijke zaken, onafhankelijk van, en zelfs allicht tegenover den kerkeraad, die toch het wettig bestuur der gemeente is, en die als zodanig de leiding moet hebben, ook bij alle verkiezingswerk.

In het Hervormd genootschap, waar nu eenmaal allerlei soort van ongelovigen waren ingedrongen, was juist daardoor onvermijdelijk, dat „de Gereformeerden“ ook als een partij optraden. Maar dat was toch natuurlijk abnormaal; en het mag in Geref. Kerken volstrekt niet. In den Staat, met zijn vele partijen, is zoodanig optreden nog altijd onvermijdelijk. Maar in de Kerk toch zeker niet! — Zonder twijfel mag en moet ieder lid kerkeraadshandelingen ook mede beoordeelen, en bij verkiezingen naar eigen licht stemmen, en zich met anderen vereenigen tot onderlinge stichting of onderwijzing. Maar dat alles is geheel iets anders dan het zich constitueren als een comitè van actie. Dit laatste is in beginsel, en wordt op den duur ook feitelijk, iets separatistisch of sectarisch of schismatisch; tot groote geestelijke schade voor de gemeente.

Het doet mij dan ook zeer leed, dat Voetius thans dien weg eenigszins opging. Gelukkig mag ik denken dat men dit niet zoo heeft bedoeld. Ik ken onderscheidene leden van „Voetius“, en meen wel te weten, dat men daar werkelijk langs Gereformeerde lijnen wil wandelen, in het spoor van Voetius zelve, en tot wezenlijken opbouw der Gemeente. Ik hoop, dat men daarom ook zal inzien, dat het laatste optreden een fout geweest is, en dat zij zelf ook wel in dien zin in uw kring zult werken.

(n.g.) F. L. RUTGERS.

Al draagt dit advies eenigermate een locale kleur, toch bevat het te veel wat voor onze Kerken in het algemeen van belang is, om het aan onze lezers niet mee te deelen.

Men kan bij het lezen van dit advies nauwelijks den wensch onderdrukken, dat Prof. Rutgers nog eens besluiten mocht een bundel dezer „kerkelijke adviezen“ uit te geven.

Het is zoo jammer, dat nu in menig particulier archief zulke adviezen verscholen blijven, waarmede al onze kerken zoo uitnemend winst zouden kunnen doen.

Dupliek.

Prof. Lindeboom zond ons het volgende schrijven, dat wij wederom plaats verleen:

Z66 gaat het niet.

Aan de Redactie van De Heraut.

Geachte Redactie!

Een tweede woord van verweer, nu tegen uw voorschrijft en naschrift bij mijn: Bijbelsche theologie, of Nieuw-Bijbelsche theologie? in Nos. van 8 en 15 Nov., zou minstens een kolom men in beslag nemen, zoowel uit oorzaak van den zakelijke inhoud, als van de eigenaardige manier, waarop gij ook nu weder in de discussie te werk gaat. Niet als „gast“ — als zodanig had en heb ik u niets te verzoeken — maar als door u voor het front der Kerken beschuldigd en tentoongestelde ijveraar voor een gevaarlijken weg, zou ik meenen wederom al recht te hebben, op een ruime plaats voor u, noodzakelijk kritisch verweer. Na uwe vermaning tot „bescheidenheid“, zal ik u echter daarmede niet lastig vallen. Ook afgezien van die vermaning, zou ik voorttreding van zulke discussie niet doelmattig achten. Z66 gaat het niet. Z66 zoude het gaan gelijken op krijgerij spelen, meer dan op ernstige bespreking van de ernstvolle zaken. 'k Zal daarom liever in mijn maandblad en 't bijblad op uwe kritiek acht nemen en u een ex. van de betreffende Nos. toezenden. Vergun mij alleen nog de plaatsing van deze regelen, waarin ik den indruk weergeef, dien uw verdediging tegen mijn verweer op mij heeft gemaakt.

1. Uw bijchrift en voorschrijft bij mijn bovengenoemd artikel, acht ik nog veel minder verzoekenbaar, dan uw haastig woord in 't No. van 18 Oct., en ik moet ook dat afwijzen als inderdaad ongegrond, en ook in strijd met wat de historie der Geref. theologie, waarop gij u beroept, hare beoefenaars leert. 2. Gij geeft daardoor reden van nadenken, dat gij den theoloog, met name den dogmaticus, gerechtigd acht, of misschien wel geroepen, niet „zoo dicht mogelijk te blijven aan de taal en de wijze van voorstelling, die in den Bijbel gebruikt worden; en dat gij altoos, in strijd met de Dordtsche Synode 1618/19 en latere Gereformeerde vaders, filosofische waaghalzerij in Dogmatic en Exegese eerder aanmoedigt dan tegenstaat. 3. Het gewicht van het geschil — door

u genoemd een verschil van beginselen, „die als vuur en water elkaner uitsluiten“ — eischt u. l. dringend, dat gij nu ook eens helder in 't licht stelt, leest door tegenstellingen tegen de mijne, hoe gij u het verband denkt tusschen Dogmatic en Exegese, tusschen Theologie en Philosophie. De Kerken hebben er recht op, en zij hebben er behoefte aan, dat nauwkeurig te weten, opdat zij zoowel u als wie tegen u bezaar hebben, kunnen toetsen aan het onfeilbaar Woord en naar dat recht beoordeelen. 4. Het zal mij aangenaam zijn, ter wille van de waarheid en den vrede, als gij — indien gij van oordeel mocht zijn, eene waarschuwende veroordeeling van mijn standpunt en streven i. s. Dogmatic en Exegese te moeten handhaven — het niet bij die woorden laat, maar in den kerkelijken weg, ons geschild aan het oordeel en de uitspraak der Kerken onderwerpt.

Hierbij zou ik het laten, indien niet één punt een woord van toelichting noodig had. Gij hebt in uw bijchrift uw beschuldiging van „insinueren“ toegelicht, als gegrond in deze woorden, uit het verslag der discussie op de Conferentie: „... Als de Schrift b.v. leert, dat wij doode zondaren moeten roepen tot geloof en bekeering, dan mag geen dogmaticus of prediker zeggen: Ja, maar dat past in mijn systeem niet: een doode kan niet booren enz.“ Dat zulke „niet mag“, stemt ieder toe. Dat iemand van ons willessen en wetens de Schriftleer zal afwijzen ten believe van zijn systeem, kan mischien uit die woorden worden gelezen, maar, behoort in verband met de stellingen en de discussie, zoudt gij niet dien indruk hebben gekregen. De zin en bedoeling is niet zulk een „lastertelijke“ aantijging, 't zij rechtstreeks of zijdelings, maar een krachtige waarschuwing tegen de drijkraacht van logisch systematiseren der geopenbaarde mystic des geloofs, die lichtelijk er toe leiden kan, dat de exegese dienstbaar wordt gemaakt aan wat bij exegeten en dogmaticus als reeds vaststaande geldt.

Ieder wordt in zien en zeggen, in denken en spreken geleid en beheerscht door zijn grondbeelden, door zijn „systeem“, voor zoover hij er een heeft. De duidelijkste uitspraken der Schrift worden voor een dogmaticus die eenheid zoekt, ook waar de Schrift de eenheid niet te zien geeft, maar twee zijden, onduidelijk; zijn systeem of zijn „uitgangspunt“ hetzeldachtend als de analogie *id est*, waarmede alle exegese om *et* zijn moet overeenkomen — aanvaardt hij niet den duidelijken zin, maar zoekt een die met zijnne grondbeelden en zijn systeem strookt. Al doet iemand dat in de vaste meening, dat hij de Schrift naar haar eigen recht en eisch uitlegt, nochtans is zulk doen niet onschuldig. Daarom is het niet overbodig, elkaner en ons zelve tegen dat gevaar te waarschuwen. Ook omdat ons hart arglistig is, en de verleider niet verre. Dat ook onder ons duidelijke teksten inderdaad worden gekrenkt door vooropgezette denkbeelden, o. a. teksten, die de verkondiging der zaligheid ook aan de heidenen en andere onwedergeborenen bevelen, en de wedergeboorte als vrucht van de roeping voorstellen — zie o. a. 1 Petr. 2: 9 — zal ik eerlang D. V., in de bespreking der stellingen met de sterven, aantoonen.

Als uwe ruimte het toelaat, zag ik dit woord gaarne in het a.k. No. opgenomen.

Uw Die. Dinaar,

L. LINDEBOOM.

Kampen, 18 Nov. 1903.

Aan dit schrijven veel toe te voegen is niet noodig. Gelijk men ziet, heeft Prof. Lindeboom althans op één punt amende honorabile gedaan. Wij zijn daarvoor dankbaar. Maar laat ons de hoop uitspreken mogen, dat Prof. Lindeboom, die zoo vaak anderen aanvalt, verkettert en beschuldigt, in het vervolg wat voorzigtiger moge worden. Zijn aanval nu pas weer in de *Baaiten* op twee van onze Gereformeerde advocaten, die met naam en toenaam aan de kaak werden gesteld en voor ons Gereformeerde volk gebrandmerkt, omdat zij eenvoudig hun plicht naar eed en recht hadden gedaan, grenst aan overtreding van het 9e gebod. Zulke uitlatingen doen namelijk veel kwaad, ondermijnen bij ons volk het vertrouwen en kunnen heusch niet achteraf worden goedge gemaakt met een verontschuldiging, dat men het z66 boos niet bedoeld had.

Aan het vriendelijk verzoek van Prof. Lindeboom om uens principieel op het dogmatisch geschilpunt in te gaan voldoen we evenmin als aan zijn wensch om hem aan te klagen bij de kerkelijke machten.

Prof. Lindeboom houdt van stuiverijte verwisselen en zou liefst de rollen omkeeren. Niet wij, maar hij is begonnen met op de pastorale conferentie onze beide dogmatici van professie Dr. A. Kuyper en Dr. H. Bavinck aan te vallen, en den indruk te geven alsof deze de eenvoudigheid der Schrift hadden verlaten om te gaan boeleeren met de ongelovige filosofie. Daartegenover veroorloofden we ons de opmerking, dat het standpunt door Prof. Lindeboom zelf ingenomen, als twee druppelen water op het oude Coccejianisme geleek.

Gevoelt Prof. Lindeboom er behoefte aan, dat onze Synode uitspraak doe over dit geschil, dan ligt het op zijn weg de procedure bij de kerken aanhangig te maken. Voor ons bestaat die noodzaak niet, omdat Prof. Lindeboom te Kampen niet de Dogmatic maar de Exegese onderwijst en zijn eigenaardige opvatting van de Dogmatic dus weinig invloed oefent op de opleiding onzer a.s. predikanten. Voor Prof. Lindeboom daarentegen staat de zaak geheel anders, want zij die in de Vrije Universiteit en te Kampen zelf de Dogmatic doceeren, nemen een standpunt in, dat volgens Prof. Lindeboom voor de Kerken verderfelijk is. Zelfs zou de vraag kunnen gedaan worden of Prof. Lindeboom, wanneer hij zijn schoonmaak begint, niet beter zou doen met eerst de „eigen inrichting der Kerken“ te zuiveren, voordat hij bij de Vrije Universiteit de filosofische spinnewebben komt wegvegen. Of heeft hij de laugarele oratie van zijn ambtgenoot in de Dogmatic nog niet gelezen?

Waar wij hiermede het debat sluiten, zij ons ten slotte nog eene opmerking vergund. Onze Gereformeerde dogmatici hebben in onze dagen een dubbel zware taak. Het gebied der Gereformeerde Dogmatic lag jaren lang braak. Ethische en moderne

theologen heerscht. als merkwaardig met mannelijden, er niemand banier we

Thans 1 mannen te droten hel vloeden t moderne t grondslag bouwde en goten in onzer eeuw

In Gods gewest o geven voor weer berie meerde be een ereprij wetenschap

Onfeilba en een bro kwaad doe

Maar w jaren lang is een stel maken van de kerken mannen be met vrucht

Te bedde kende criti op het hen nog nooit om onze G wetenschap tegenstaant Testament gericht, en legende ken was o den vijana heiligheden de buitenla bestaan en de broeder achtig zijn.

Wanneer roepen ach den toon a breekt over professie, d brood der hen openlij ijdele philos onwillekeur of zeker o van schoen toepassing beter doen door de ke ens te ve dan altoos rein dat ni

S.

Van Pro navolgende

Mijn

Met de g „De Salatiq Nov. jl. Als ondersteun zending op melden, dat Ik zou te ve als ik alles te doen is, Zending aan gaarne berei uwer verslag Of beter n aan mevr. Door haar is deze zend Een paar wel willen v 19. Hoe acht, toch k Salatiq Zent Ds. H. l. althans ond van dit „Co 20. Gij e zending t ook niet. C zijn er ech Kerken steu zelve. Onze zwaar in, d zoals gij b Dr. Schuur in het Petr ding der G pen. En d ander stand blijkt dunkt langs een Z kon beaarl overname h Hoogacht

Utrecht, 1

Wij vero van verwee doel was e Salatiq-Zen antwoord t op den we Zending te den toch v om steun o Veen blijkt antwoord n dat op het alle beschil charity beg

De gegev den geput Ds. Dijkste weersproken te zijn. He